

Soška fronta

Sarajevo 28 junija 1914. Vidov dan 11.30 dopoldne. Devetnajstletni gimnazijski absolvent Gavrilo Princip na bregu Miljacka izkoristi priložnost, ko se avto avstro ogrskega prestolonaslednika zaradi nesporazuma ustavi, izvleče revolver Browning, ki ga je dobil v roke od pripadnikov Črne roke, tajne organizacije srbskih obveščevalnih častnikov, iz neposredne bližine strelja na avstro ogrskega prestolonaslednika Franca Ferdinanda in ga ubije. Druga krogla namenjena deželnemu glavarju Oskarju Potioreki, zgreši in smrtno rani nadvojvodovo ženo Sofijo.

Avstro ogrska pošlje tako močan ultimatum Srbiji, da ga ona ne more izpolniti. Vse države zapletene v vojno so bile prepričane, da bo vojna kratka in da bo bodo nasprotnika zdrobile z enim samim dobro pripravljenim udarcem. Vsi so dajali prednost napadu pred obrambo in razen Nemcev zamenjali vlogo topništva predvsem težkega.

25.5.1915 opolnoči sta si ob meji med Avstro ogrsko in Italijo stali nasproti dve armadi. Za prvo, Avstro ogrsko, je bilo jugozahodno bojišče proti Italiji že tretje, na katerem se je morala bojevati, zato se je v vojno z Italijo odločila za obrambo. Strahovite izgube v prvih desetih mesecih vojne in notranja protislovja, nastala zaradi dualistične ureditve monarhije in nerešenih nacionalnih problemov, so jo precej oslabile, kljub temu pa je imela pred italijansko vojsko pomembno prednost-bojne iskušnje. Na drugi strani je stala italijanska vojska, sicer nacionalno homogena, a v naglici mobilizirana, ne povsem opremljena predvsem pa brez izkušenj. Italijanski politični cilji so terjali ofenzivo; če je hotela Italija priključiti obljubljena ozemlja, je morala poraziti Avstro ogrsko vojsko. Za napad so izbrali strateško najpomembnejšo smer prek Soče, avstro ogrsko poveljstvo pa se je odločilo, da jih prav na Soči zaustavi

Opolnoči 23.maj sta 2. In 3. Italijanska armada prekorali državno mejo in se podali proti Soči. Čeprav so se avstro ogrske enote razen na tolminskem in goriškem mostišču umaknile na levi breg Soče, so Italijani napredovali neverjetno previdno in tako podarili branilcem nujno potreben čas za dovoz enot na novo bojišče in organiziranje obrambe. Že prvi krvavi boji na Plavah so razblinili italijanske upe, da bo vojna z Avstro ogrsko lahek pohod na Dunaj; Italijane je čakalo dolgotrajno izčrpavajoče pozicijsko bojevanje. Od junija do decembra 1915 so se nato ob Soči zvrstile štiri Šoške bitke, v kateri so italijani poskušali prebiti avstro ogrsko obrambo. Branilci so bili nekajkrat v hudi krizi, toda generaloma Borojeviču ni Rohruse je s spretnim manevriranjem rezerv posrečilo preprečiti najhujše, tako da so bili italijanski uspehi pičli: zasedba Krna majhno mostišče pri Plavah, Oslavje in zahodni rob doberdoperskega Krasa. Izgube so bile grozljive: skoraj 300.000 mrtvih, ranjenih in obolelih.

PRVA SOŠKA BITKA 23.junij do 7.julij 1915

23.junija, ko je hudo topniško obstreljevanje avstro ogrskih položajev oznanilo začetek prve soške bitke, ko je bilo razmerje sil na bojišču ob Soči izrazito v korist napadajočih Italijanov, ki so imeli od Krna do morja 18 divizij z 225 bataljoni, 111 eskadroni konjenice, 600 lahkimi in 100 težkimi topovi, skupaj 250 000 vojakov. Avstro ogrski general Borojevič pa je razpolagal z 8 Avstro ogrskimi divizijami, ki so štejele 84 bataljonov in 13 eskadron konjenice. Tudi avstro ogrsko topništvo je bilo šibko, štelo, je le 300 lahkih in 56 težkih topov. Naslednji dan 24. junija so na avstro ogrski strani s strahom pričakovali odločile italijanski napad ki ga ni bilo. Po prvem dnevu obstreljevanja so namreč Italijani poskušali z nekaj manjšimi napadi, ko pa so odkrili, da je bil učinek obstreljevanja pičel, so se odločili za dolgotrajno »mehčanje« branilcev. Kar sedem dni so s topovi in minometi obdelovali še zelo slabo utrjene avstro ogrske položaje in le neizkušenosti italijanskih topničarjev, ki še niso znali osredotočiti ognja, ampak so ekstenzivno obstreljevali celotno širino fronte, lahko pripišemo »le« 300 mrtvih in okoli 1000 ranjenih branilcev.

DRUGA SOŠKA BITKA 17. Junij do 10. Avgust 1915

Italija se je le 10 dni po koncu prve soške bitke odločila začeti novo ofenzivo. Bitka se je začela 18. julija od 4.00 z izjemno močnim obstreljevanjem avstro ogrskih položajev na Doberdobski planoti, nekoliko manj intenzivnim na goriškem mostišču in slabotnim na severnem delu soške fronte. Uvodno topniško obstreljevanje je bilo tokrat kratko a precej bolj pripravljeno kot med prvo bitko in je hudo zdelalo avstro ogrske položaje, kjer so bili zakloni večinoma še iz zloženega kamenja. Na južnem delu kraškega roba se je obstreljevanje nepričakovano končalo že ob 11 uri z italijanskim pehotnim napadom na Grižo, ob 13 uri pa je pehota krenila v napad tudi na odseku Šmihela. Napadalci so skoraj povsod prodrli do avstro ogrskih strelskih jarkov, po bližinskih poljih pa so se morali umakniti, le na južnih področjih Šmihela so potisnili branilce iz 20. honvedske divizije 150 metrov proti vzhodu. V teh treh dneh bojevanja Italijani niso nikjer dosegli odločilnega preboja.

TRETJA SOŠKA BITKA 18. oktober do 5. november

V začetku septembra 1915 je italijansko vrhovno poveljstvo obiskal francoski general, ki je italijane prepričeval naj začnejo novo ofenzivo proti avstro ogrski. Pritisk so še stopnjevali po 6. oktobru, ko se je začela nemško avstrijska ofenziva proti Srbiji. Britanci in Francozi so zahtevali naj Italija z ofenzivo od Soči posredno pomaga Srbiji, ki ji je tokrat zares trda predla, saj jo je 14. oktobra napadla Bolgarija. Italijani so se zavedali, da vojska nikakor ni pripravljena za novo bitko.

Avgusta in septembra so Italijani močno povečali moč svojega topništva, saj so na fronto pripeljali težke topove. 8. oktobra se je močno povečala dejavnost italijanskih opazovalnih letal. Bombniki so me drugim bombardirali tudi poveljstva avstro ogrskega III. in VII. korpusa v Dornbergu in Kostanjevici na Krasu.

Razmerje sil na soškem bojišču v začetku oktobra 1915 je bilo -kot že ves čas vojne - izrazito v italijansko korist. Italijani so za glavni cilj ofenzive določili Gorico, saj so iz političnih razlogov nujno potrebovali odmeven uspeh.

Tretja soška bitka ponoven italijanski neuspeh. Še enkrat so tekli potoki krvi v Zgornjem Posočju, pri Plavah, na goriškem mostišču in na Krasu, vendar tudi tokrat Italijani niso prebili avstro ogrske obramba. Napadalci so izgubili 67 998 častnikov in vojakov, skoraj tretjino moštva uporabljenih enot. Od tega je bilo 10 733 mrtvih 44 290 ranjenih in 11 975 izginuli. Izgube branilcev pa so bile 41 847 mož, od tega 8228 padlih, 26 214 ranjenih in 7201 izginulih, le malo manj kot v drugi bitki.

ČETRТА SOŠKA BITKA 10.november do 11.december 1915

Neuspeh prvih treh ofenziv je močno odmeval v Italiji. Italija je hotela pred 1.decembrom, ko je bilo napovedano zasedanje parlamenta, na Soči izsiliti vsaj delen uspeh. Vedeli so da avstro ogrski general Borojevič že nekaj časa ni dobil večjih okrepitev, saj se avstro ogrski, nemški in bolgarski vojski ni posrečilo obkoliti in uničiti srbske vojske, zato so jo morale zasledovati na umiku skozi Albanijo. Italijani so nasprotno hitro nadomestili svoje izgube le pet dni po koncu tretje soške bitke začeli še četrto bitko. Na avstro ogrski strani general Borojevič ni mogel računati na večje okrepitve, zato je poskušal v kratkem času s svežimi pehotnimi četami in bataljoni nadomestiti na pol razbitih in popolnoma izčrpanih enotah, ki so bile komaj še sposobne za boj. Italijani so poskušali branilcem čim bolj otežiti zamenjave. Še posebej na Krasu ni bilo pravega oddiha med bitkama: na položaje so ves čas padale granate in mine in 5.novembra so južno od Martinščice Italijani nepričakovani vdrli v strelske jarke 61, pehotnega polka. V tridnevnih zagrizenih bojih je avstro ogrska vojska sicer zasedla večino izgubljenega ozemlja, a je izgubila polovico vojakov. Predah po prvih štirih bitkah so Italijani izkoristili za okrepitev armade in izpopolnitev taktike v letu 1915 so se marsičesa naučili. 6.avgusta 1916 po strahovitem obstreljevanju je Gorica padla v roke Italijanom.

PETA SOŠKA BITKA 11.marec do 16.marec 1916

Med verdunsko bitko so Britanci in Francozi na konferenci znova močno pritisnili na Italijo, naj z novo ofenzivo v Posočju razbremenijo Francoze in Italijanom ni ostalo nič drugega kot, da začnejo pripravljati novo ofenzivo ob Soči.

Peta Soška bitka oziroma velika ofenzivna demonstracija, kakor jo imenujejo italijanski zgodovinarji, je bila zamišljena kot napad obeh italijanskih armad ob Soči. Da Italijani napada niso preveč resno jemali dokazuje tudi varčevanje z granatami.

Bitka se je začela 11.marca s topniško pripravo; dva dni kasneje je druga armada napadla na Mrzlem vrhu, tretja armada pa na odseku med Šmihelom in Martinščico. Izgube napadalcev in branilcev v bitki, ki je trajala le pet dni, so bile sorazmerno majhne. Potek frontne črte se ni spremenil.

Avstrijci so peto soško fronto izkoristili za prekrivanje obsežnih priprav na ofenzivo v Južni Tirolski.

V peti soški bitki so uporabili nov način bojevanja – minska vojna. Vojaki na eni ni na drugi strani so kopali jarke in v njih postavljali nekaj sto kilogramov dinamita ali nitroglicerina.

Sprožili bi eksplozijo in nasprotnika izbrisali z lica Zemlje.

V peti soški bitki je bil tudi prvič uporabljen bojni plin.

ŠESTA SOŠKA BITKA 4.avgust do 16.avgust

Zatišje na fronti so na avstro ogrski strani izkoristili za utrjevanje prve obrambne črte. V ugodnem geološkem flišnem terenu v zaledju goriškega mostišča so izkopali strelske jarke. Na fronti in neposrednem zaledju je delalo 20 000 delavcev in

20 000 ruskih ujetnikov, ki so gradili ceste in poti za na fronto.

V poveljstvu armade v Postojni je avstro ogrski general Borojevič še upal, da bodo Italijane lahko ustavili na bregu Soče in da bo tako Gorica ostala v rokah avstro ogrske. Toda glede na razmerje sil, slabe položaje, popolno izčrpanost preostalih branilcev taka pričakovanja niso bila realna. To se je pokazalo že okoli opoldneva 8.avgusta.najprej so Italijani z mitraljezi pokosili avstro ogrske vojake, ki so poskušali poškodovan most pri

Ločniku, nato pa se je prek mostu in čez Sočo, ki avgusta južno od Gorice ni predstavljala velike ovire, na levi breg prebilo 1 500 Italijanskih vojakov.

Izid šeste soške bitke: V dveh dneh bojevanja je avstro ogrska 5 armada izgubila kar 807 častnikov in 41 028 vojakov od tega (3 719 mrtvih, 19 910 ranjenih, 13 829 izginulih in 4 377 obolelih) Italijani pa so v šesti bitki izgubili 51 221 mož (6 310 mrtvih, 32 784 ranjenih in 12 127 izginulih).

Italijani so dosegli velik vojaški in predvsem politični uspeh, saj so končno zasedli enega svojih velikih ciljev Gorico. Seveda so uspeh takoj izkoristili v propagandne namene.

Avstrijci so svoj poraz v propagandne namene opravičevali z izdajstvom, saj je pet avstro ogrski oficirjev pobegnilo na italijansko stran in podrobno opisali položaje in sestavo avstro ogrskih armad.

Takoj po končani šesti bitki je Italija odločila po zasedbi Gorice osvojiti še Trst, zato je vso napadalno silo svoje armade osredotočila na dvanajst kilometrov kraškega bojišča.

SEDMA SOŠKA BITKA 14.september do 17.september

Na Italijanski strani se je poveljstvo že 17.avgusta, še med zadnjimi boji šeste bitke, odločilo za čimprejšnje nadaljevanje ofenzive. K tej odločitvi za čimprejšnje je pripomogel slab položaj centralnih sil in vstop Romunije v vojno na strani antante. Poleg tega so hoteli z napadom prehiteti postavitev solidne obrambne črte na avstro ogrski strani.

Italijanski general Cardona je na soški fronti razpolagal z 240 000 vojaki.

13.septembra popoldne se je topniško obstreljevanje avstro ogrskih položajev tako okrepilo, da ni bilo dvoma, da se začne sedma soška bitka. 14.septembra navsezgodaj se je začela izredno močna, devet urna topniška priprava, ki je divjala med Vipavo in morjem.

Ko je po devetih urah razbijanja avstro ogrskih položajev italijansko topništvo preneslo obstreljevanje v avstro ogrsko zaledje in se je v napadu pognala pehota, so napadalci doživeli neprijetno presenečenje, saj jih je obsul gost in presenetljivo

natančen zaporni topniški ogenj. Tega niso bili navajeni, saj je avstro ogrsko topništvo v šesti bitki varčevalo s strelivom, tokrat pa ga je bilo dovolj.

Nadaljevanje bitke bi na italijanski strani zahtevalo uporabo vseh rezerv, česar pa Italijani niso hoteli, bali so se, da bi do konca izčrpali armado, ki je že tako bila hudo prizadeta zaradi težkih izgub. Poleg tega se je še začelo slabo vreme in 17.septembra zvečer se je Italija odločila, da prekine napad. Odločitev je zelo presenetila branilce, ki so bili že blizu zloma, kot tudi napadalce, ki so bili prepričani, da bodo tokrat sovražnika dokončali.

Sedma bitka je trajala le štiri dni, klub temu pa so bile izgube ogromne. Italijani so izgubili 16 846 vojakov, izgube na avstro ogrski strani pa so bile ocenjene na 15 000, od katerih so Italijani zajeli 4 000 vojakov.

OSMA SOŠKA BITKA 9.oktober do 12.oktober

Z istim poveljstvom s katerim je Italijanski general Cordona 17.septembra ustavil bitko, je ukazal utrditi zasedene položaje in pripraviti vse potrebno za čimprejšnje nadaljevanje napadov. Zahteval je tudi boljše sodelovanje pehote s topništvom, saj je menil, da je topništvo v sedmi bitki prenašalo ogenj v nasprotnikovo zaledje, še preden so bili prvi položaji popolnoma razrušeni.

Za osmo bitko je razširil napadalno območje proti severu; tu naj bi med Vipavo in Šempetrom napadel avstro ogrske položaje.

Zopet so imeli napadalci veliko premoč.

Dva tedna po končani sedmi bitki so 30.septembra avstro ogrski častniki po povečani dejavnosti italijanskega topništva sklepali, da je pred vrati nova bitka. Tretjega, četrtega in petega oktobra so doživeli divje obstreljevanje prvih črt pa tudi dostopnih poti, skladišč, zdravilišč, poveljstev in rezerv. Italijani so v osmi bitki pri Novi vasi prodrli kilometer in pol globoko, spravili avstro ogrsko obrambo v zelo težaven položaj, nato pa odnehali.

Skromen taktični uspeh so drago plačali: izgubili so 657 častnikov in 19 488 mož ter zaplenili veliko orožja.

DEVETA SOŠKA BITKA 31.oktober do 4.november

Že od srede oktobra so premiki v italijanskem zaledju, povečana dejavnost topništva, zamenjava enot na frontni črti, številni italijanski prebežniki in letalski napad na Trst opozarjali avstro ogrsko poveljstvo, da premor ne bo trajal dolgo. Napad so na avstrijski strani pričakovali 23.oktobra, vendar so ga Italijani zaradi slabega vremena prestavili. V naslednjih dneh sta obe strani v obdobjih z dobro vidljivostjo poskušali s topništvom čim bolj škodovati nasprotniku. Avstro ogrsko topništvo se je osredotočilo na skladišče streliva in minometne položaje, poleg tega pa je uspešno preprečevalo, da bi Italijani v obdobjih slabe vidljivosti premestili napadalne enote pred svojo črto v položaje za juriš.

Italijani se tokrat niso odločili za več dnevno topniško obstreljevanje, ampak za nenadni napad po kratkem, a zelo močnem topniškem udaru. Ko so branilci to izvedeli od pribežnikov, so se odločili za polnoštevilno zasedbo prve obrambne črte. Ker se je slabo vreme vleklo, je pripravljenost avstro ogrskih rovih trajala dneve, tako da je negotovost močno načela živce branilcev. V rovih brez pravih zaklonov in kavern so morali preživljati jesenska deževja z burjo, najhuje pa je bilo v položajih ob Vrtojbi ko je rove zalila voda.

30.oktobra se je vreme ustalilo, italijansko topništvo in minometi so takoj povečali dejavnost. En dan pozneje je gostota streljanja dosegla višek in deveta bitka se je začela.

21.novembra 1916, samo 17 dni po končani deveti soški bitki, je v 87 letu starosti umrl cesar Franc Jožef I., ki je vladal celih 68 let. Njegova smrt je pomenila simboličen konec nekega obdobja, le malokdo pa je slutil, da se bliža konec tudi monarhiji.

Nasledil ga je Karel I. ki je vedel, da mora monarhijo izvleči iz vojne ni pa vedel kako.

Na fronti se ni spremenilo nič. Novi cesar je ukinit nekaj najbolj krutih disciplinskih kazni. Nečloveška vojna pa se je kljub temu da jo cesar v resnici želel končati nadaljevala.

Na drugi strani pa se je 23.februarja 1917 po sedemnajstih mesecih končala vojaška kariera bodočega italijanskega diktatorja Benita Musolinija; med streljanjem z minometom se je poškodoval

DESTA SOŠKA BITKA 12.maj do 5.junij 1917

Po polletnem zatišju se je Italija zopet odločila, da bo ponovno napadla, čeprav so ji zaveznice odklonile pomoč. V prvi fazi bitke so si Italijani izborili jugozahodni rob Banjšic, zasedli Kuk in Vodice, toda ker so se Avstrijci držali na Sveti Gori je ostal taktični uspeh neizkoriščen. V drugi fazi napadov na Krasu so ponovno spravili branilce na rob katastrofe, kot že toliko krat pa jim je za odločilen sunek zmanjkalo moči. Ko so Italijani mislili da je bitka končana, jih je presenetil odločen in dobro pripravljen avstro ogrski protinapad na Krasu, v katerem so Avstrijci zasedli del izgubljenih položajev. Več kot 10 000 italijanskih vojakov se je vdalo, kar je bil prvi znak hude krize v italijanski vojski. Konec spomladi 1917 je silam antante slabo kazalo. Najprej je 12.marca 1917 v Rusiji izbruhnila revolucija, ki je močno oslabilo rusko vojsko. Tudi Francozom in Britancem ni uspelo prebiti nemške obrambne črte. Antanta si je opomogla šele 16.aprila 1917, ko je v prvo svetovno vojno vstopila še Amerika. Italijanska vojska je od konca devete soške bitke hitro naraščala; vpoklicali so dva nova letnika 1897 in 1898.

Na obletnico vstopa v vojno Italijani napadajo tudi na Krasu. Na drugo obletnico vstopa Italije v vojno 23.maja 1917, se je z deseturno topniško pripravo začela druga faza desete bitke. Na podlagi števila topov in povprečni hitrosti streljanja so Avstrijci izračunali, da je na njihove položaje v času od 6 do 16 ure padlo več kot pol milijona granat in min.

Ob 16 uri se je na krasu pognala v napad italijanska pehota. Italijani so zasedli Kostanjevico na Krasu ampak v ogorčenih bojih so jo Ogri do večera zasedli nazaj.

Avstro ogrski napad na krasu je popolnoma presenetil Italijane. Do večera so avstro ogrski vojaki zajeli okoli 7 000 italijanskih vojakov. petega junija zvečer se je končal avstro ogrski protinapad v katerem so avstro ogrske enote zajele izgubljene položaje na Krasu in zajele preko 10 000 Italijanov. Od začetka bojev od Soči se je iz bika v bitko povečala poraba topniškega streliva. Avstro ogrski podatki o porabi granat med deseto bitko so naravnost grozljivi, izstreljenih je bilo približno dva milijona granat in min.

ENAJSTA SOŠKA BITKA

Najbolj krvav spopad ob Soči

Že avgusta so Italijani enajstič napadli. Napad na krasu se je izjalovil, uspel pa je preboj preko Soče na zahodni rob planote Banjšnice. Branilci so v bojih in v stalnim topniškim obstreljevanjem dobesedno skopneli; ostali so brez rezerv in grozil jim je popoln poraz. Avstro ogrski general Borojevič je v zadnjem trenutku ukazal umik s celotne zahodne polovice Banjšnice na novo obrambno črto zunaj dometa italijanskega topništva. Po avstro ogrskem umiku so Italijani svoje napade osredotočili na hrib Škbrijel, ki so ga avstro ogrske enote zagrizeno branile. Konec avgusta in v začetku septembra je postalo nekaj kvadratnih metrov kamenja, poraščenega z redkim grmovjem, cilj stotinam topov, ki so pobočja dobesedno preorali. Na hribu so obležali tisoči napadalcev in branilcev, vrh pa je ostal v avstro ogrskih rokah. Enajsta soška bitka -najbolj krvav spopad na slovenskih tleh. V sedemindvajsetih dneh enajste soške bitke je padlo 40 000 italijanskih vojakov 108 000 jih je bilo ranjenih, na avstro ogrski strani pa je bilo v slabem mesecu več kot 10 000 mrtvih vojakov, 45 000 ranjenih, 20 000 obolelih in 30 000 pogrešanih vojakov.

PREBOJ SOŠKE FRONTE IN KONEC BOJEV NA SOČI

Borojevičeva Soška armada je v enajsti bitki sicer z zadnjimi močmi ustavila italijanski prodor, vendar je bilo jasno, da nove italijanske ofenzive ne bo zdržala. Cesar Karel je prosil za pomoč Nemce, da bi skupaj pripravili protinapad v Zgornjem Posočju, kjer ga Italijani niso pričakovali. Združene avstro ogrske in nemške enote so štiriindvajsetega oktobra 1917 presenetile Italijane in prebile fronto pri Bovcu in Tolminu. Že prvi dan so prodrle mimo Kobarida 18 kilometrov globoko do Robiča, ki leži na pragu beneške ravnine. Naslednji dan so vrzel v italijanski obrambi še razširili, italijanski poraz pa se je spremenil v katastrofo. Splošen umik, ki je ponekod prešel v paničen beg, se je končala v začetku novembra na reki Piavi, 200 km zahodneje.

OSEMINDVAJSETEGA OKTOBRA NA SOČI ZOPET ZAVLADA MIR

Po končani enajsti bitki se je zvrstilo še nekaj ofenziv na italijanski in avstro ogrsko, nemški strani.

Zadnje italijanske enote so se prek koč umaknile 28.oktobra 1917 od pol enajsti uri. Dvanajsta, zadnja bitka na Soči je bila tako končana, fronta se je premaknila v Beneško nižino in po 885 dne spopadov in umiranja je ob Soči zavladal MIR